

УДК: 72.01

Алджад Р.М.,

*аспірант кафедри архітектури та середовищного дизайну,
Національний університет водного господарства
та природокористування (м.Рівне),
ORCID 0000-0002-2654-4482.*

Науковий керівник: д.арх., професор Михайлишин О.Л.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЛІВІЇ У 2-й пол. ХХ – на поч. ХХІ ст.

Анотація: у статті розглянуто особливості формування державної житлової політики в Лівії у 2-й пол. ХХ – на поч. ХХІ ст. Проаналізовано зміст етапів планування у галузі житлового будівництва, спрямованих на значне скорочення дефіциту житла, збільшення нового будівництва для громадян країни та іноземних спеціалістів.

Ключові слова: архітектура, житлова політика, дефіцит житла, Лівія.

Постановка проблеми. Починаючи з 1951 року, у соціальній і політичній системі Лівії відбулись суттєві зміни у зв'язку із здобуттям політичної незалежності від Італії. Кардинальні зміни у суспільному житті протягом 2-ї пол. минулого століття відбулись як мінімум двічі: після виявлення покладів нафти наприкінці 1950-х рр. і після встановлення влади М.Каддафі у 1969 р. Після виявлення покладів нафти країна отримала фінансовий ресурс для соціо-економічного розвитку, після революції – цей ресурс був спрямований на вирішення однієї з найскладніших проблем свого часу – проблеми забезпечення населення країни сучасним комфортним житлом. Протягом усієї 2-ї пол. ХХ ст. механізми «виробництва» житла в країні безпосередньо відображали ступінь державного регулювання у цій сфері і проблеми розвитку лівійського суспільства в контексті внутрішньополітичних змін цього періоду.

Тому, **основною метою** публікації є аналіз особливостей житлової політики в Лівії у 2-й пол. ХХ – на поч. ХХІ ст.

Аналіз попередніх досліджень. Аналізу проблем розвитку житлового будівництва Лівії, починаючи з середини ХХ ст., присвячені праці вчених А.Евотони [1], А.Махмуда [9], Е.М.Шовеша [8] та. Важливе значення має дисертаційна робота А.Омара на тему оцінки масштабів і економічних особливостей житлової політики Лівії періоду незалежності [5]. При підготовці тексту статті використані також матеріали передпроектних досліджень компанії Doxiadis Associates [2], що проводила аналіз і здійснювала прогнозування розвитку житлового будівництва в Лівії.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних проблем для більшості північно-африканських країн, що почали активно розвиватись у постколоніальний період своєї історії (Алжир, Лівія, Марокко, Туніс), було швидке зростання міського населення. Стрімкі урбанізаційні процеси відбувались і в містах Лівії, особливо у Тріполі та Бенгазі, у зв'язку з розвитком на поч. 1960-х рр. нафтовидобувної галузі і експортом нафти. Концентрація населення була цілком закономірним явищем, зважаючи на те, що міста ставали важливими портами, промисловими, комерційними, адміністративними та освітніми центрами Лівії, де було створено значну кількість робочих місць для працівників різного рівня підготовки і некваліфікованих робітників. Тому, розробка стратегії житлового будівництва стала однією з найважливіших складових соціальної політики лівійського уряду.

Можна виділити декілька періодів формування житлової політики в Лівії у 2-ї пол. ХХ – на поч. ХХІ ст. Перший тривав у 1951-1962 рр. – від здобуття незалежності і до перших фінансових надходжень від видобутку нафти, коли потреба в житлі була дуже гострою, а масштаби будівництва залишалися незначними. Другий період – 1963-1969 рр. – ознаменував формування та початок реалізації житлової політики. Третій період – 1970-2004 рр. – післяреволюційні роки, коли була реалізована значна частина планів житлового будівництва. Протягом четвертого періоду – 2005-2011 рр. – знизилась темп будівництва, почалось наростання нової хвилі житлової кризи. П'ятий період – 2012- до сьогодні – відбулось розбалансування стратегічного і короткострокового планування, існує гостра проблема пошуку нових підходів до розвитку житлової галузі.

Впродовж **першого періоду** (1951-1962 рр.) найбільш відчутними проблемами житлової галузі були: кількісний дефіцит житла; значна кількість нестандартних житлових приміщень; відсутність належного обслуговування існуючих житлових об'єктів, які перебували у хорошому стані; неконтрольоване зростання нетрів і, як наслідок, неконтрольований просторовий розвиток міст; висока вартість міських земель; значний дефіцит технічної та кваліфікованої робочої сили для будівельної галузі; дефіцит та висока вартість будівельних матеріалів; високі темпи зростання населення; масова міграція міського населення; спеціальні житлові потреби кочівників (21% від загальної кількості населення).

У схваленому у 1952 р. першому шестирічному національному плані розвитку (1952-1958) Лівії ставились завдання відновлення країни після воєнних руйнувань, відбудови громадських будівель, освітніх закладів, комунального та сільського господарства; водночас, обмежувалось зростання населення [1, р.27]. Житловому будівництву було приділено незначну вагу: уряд не створював ніяких інституційних або законодавчих механізмів для покращення ситуації із

забезпечення населення житлом і, фактично, це завдання було покладено на самих забудовників в містах і сільській місцевості. За таких обставин ведення будівельних робіт навіть у містах було проблематичних у зв'язку з браком будівельних фірм і робочої сили.

За даними компанії Doxiadis Associates, яка у 1963 р. була запрошена лівійським урядом до укладання перспективних планів розвитку міст і досліджень житлової проблеми, станом на 1962 р. 45,3 тис. житлових одиниць, що становили близько 24% національного житлового фонду, були застарілими і побудованими з матеріалів з дуже обмеженим терміном служби [2, р.45]. Крім того, 36,2 тис. одиниць, що становили близько 19% житлового фонду, потребували підвищення рівня комфорту (шляхом додавання санітарних приміщень), капітального ремонту і т. д. [3, р.61].

Наслідком такої політики у житловій сфері стало загострення «житлового голоду» на тлі високих темпів урбанізації.

Поступове покращення ситуації відбулось під час **другого періоду** (1963-1969 рр.), у перші роки «нафтових» фінансових надходжень. Проте, більшість населення все ще жили в непридатних умовах або взагалі були бездомними. Зокрема, у 1964 р. 24% усіх житлових одиниць у місті Тріполі (близько 8000 одиниць) та 17% – в Бенгазі (близько 3 тис. одиниць) офіційно були класифіковані як нетрі. Крім того, 41% населення Лівії мешкало в палатках і навіть в печерах (3%), позбавлених будь-яких санітарно-гігієнічних умов. Значні зміни в національній економіці мали відбутись в процесі виконання першого п'ятирічного плану, починаючи з 1963 р. Цілі цього плану стосовно житлової проблематики були наступними: забезпечення належного санітарного стану і зниження вартості оренди житла, особливо для громадян з обмеженими можливостями та ресурсами. Мета мала бути досягнута шляхом розробки недорогих житлових проектів для депресивних населених пунктів по всій країні [2, р. 49].

Реалізація цього плану могла бути здійснена лише за участі кваліфікованих фахівців (містобудівників та архітекторів), які швидко і на належному рівні реагували б на реальні потреби суспільства. Для цього у 1963 р. на загальнодержавному рівні розпочалось формування програм Національної житлової політики і були створені установи, необхідні для її реалізації. Як вже зазначалось вище, першим кроком до розв'язання житлової проблеми стало залучення Міністерством планування та розвитку Лівії компанії «Doxiadis Associates» до комплексного вивчення житлових умов в Лівії і розробки житлової програми, яка у 1964 р. отримала назву «Житло в Лівії» [2, р.51].

Принципи національної житлової політики того часу були такими: максимальне залучення до участі у реалізації програми приватних забудовників; інтеграція із загальною політикою розвитку країни; диференціація житлової

політики та програм для задоволення різних потреб у різних частинах країни; застосування найефективніших підходів до покращення ситуації в житловій галузі.

Розроблена стратегія була спрямована на досягнення трьох головних цілей: ліквідації нетрів протягом 10 років; скорочення середньої щільності заселення від 1,37 сімей на одне житло до 1,1 сім'ї на житло; створення необхідних об'єктів громадського призначення [2, р.57].

Перший етап цієї стратегії був розрахований на п'ять років і містив три комплексні складові. *Перша* – міська житлова програма, спрямована на розробку окремих проектів для задоволення найбільш термінових сучасних житлових потреб центрів міст. *Друга* – сільська житлова програма, спрямована на підвищення рівня життя і життєвих стандартів, сповільнення міграції з сільської місцевості у міста. *Третя* – спеціальна житлова програма, що мала складатись з індивідуальних програм, спрямована на термінове забезпечення житлом в міських і сільських населених пунктах.

У 1965 р. була розроблена масштабна програма для подальшого будівництва житла по всій країні – житловий проект «Ідрис». Згідно з цією програмою планувалось будівництво 100 тис. житлових одиниць, вартість яких становила близько 400 млн. дол. 60% коштів проекту були спрямовані на житлове будівництво у сільській місцевості для уповільнення високих темпів міграції сільського населення в міста [4, р.27].

У 1966 р. було створено Міністерство житлово-комунального господарства і розпочата реалізація першої житлової програми. Однак, дії були погано скоординовані; розпочате будівництво у більшості випадків не було завершено, за винятком деяких будівель – для найвищих державних чиновників. У процесі реалізації програми будівництво велось за двома типами проектів: перший – для громадян з низьким рівнем доходу, в-основному, для молоді, другий – для державних службовців. В підсумку, у 1965-1969 рр. було збудовано значно менше помешкань першої групи (переважно, двокімнатні будинки), порівняно з реальними потребами суспільства. Мізерною була і кількість нових будівель другого типу. Загалом, якість будівництва була настільки низькою, що впродовж першого року експлуатації ці об'єкти перетворювались на нові нетрі [5, р.72].

Житлова політика **третього періоду** (1969-2004 рр.) стала програмним вираженням суспільної ідеології нової лівійської влади і її зобов'язань забезпечити кожну сім'ю «пристойним будинком», незалежно від доходу або місця проживання. Її особливості полягали в тому, щоб допомогти громадянам з низьким рівнем доходу забезпечити себе житлом шляхом оренди, купівлі чи будівництва. На поч. 1970-х рр. план передбачав зведення значної кількості нових житлових будинків – основу «термінового житлового проекту» («urgent housing project»). Першою дією уряду у напрямку вирішення цих проблем стала

земельна реформа. Наступною – ініціювання і розробка ще декількох житлових програм.

Програми громадського житла. За програмами громадського будівництва зведення житла здійснювалось державою на визначених ділянках і за типовими проектами. Програма була спрямована на забезпечення житлом населення з низьким рівнем доходу, особливо, у невеликих містах. З 1969 р. державними житловими програми опікувались Управлінням контролю житлового будівництва (Housing Control Department), Секретаріат житлового будівництва (Secretariat of Housing) – визначав необхідну кількість житлових одиниць, Генеральна корпорація житлового будівництва (General Housing Corporation) – займалась втіленням житлових проектів. Так, за даними Секретаріату загальна кількість завершених будівництвом житлових будинків у містах Тріполі, Бенгазі, Дерна і Сабха станом на 1973 р. становила 728, а на 1982 р. загальна кількість житлових будинків, збудованих Генеральною корпорацією житлового будівництва з моменту її створення і до кінця 1980 р., склала 104 791 од. [6].

За першим планом соціально-економічного розвитку Лівії на 1973-75 рр. планувалось побудувати якомога більшу кількість помешкань у різних регіонах. Для цього, були заплановані: комплексне дослідження вільних земель у містах і земельних ділянок, придатних для будівництва житла; продаж землі за ціною, яка не перевищує вартості землі; стимулювання будівництва високої щільності для ефективного використання землі; знос будинків, які не можна було модернізувати та будувати житло за новими проектами; заохочення приватного сектору до участі у житловому будівництві та ін. Уряд мав на меті знизити вартість будівництва без зміни будівельних стандартів.

Житлова політика 1978 р. Зміна моделі економічного розвитку Лівії – перехід з капіталістичної на соціалістичну, – що була закріплена у Зеленій книзі М.Каддафі, відбулась у 1977 р. і відобразилась на житловому законодавстві [7, р.701].

Перерозподіл власності, що почався у зв'язку з прийняттям 4-го Закону, зумовив згортання приватної ініціативи і зменшення обсягів нового будівництва. Відповідно до цього правового акту, абсолютна більшість лівійських сімей мала право володіти не більше, ніж одним будинком. В результаті, до кінця 1980 р. близько 30% лівійців проживали у найбільших містах в орендованих у приватних власників приміщеннях.

У наступному національному п'ятирічному плані розвитку (1976-1980 рр.) було відкориговано підходи до розвитку житлової галузі і сформульовано нові принципи житлового будівництва. Найважливішими були: надання приватним особам і кооперативам землі за доступними цінами, придатної для будівництва нових будинків та кварталів; комплексна просторова ув'язка житлових кварталів і об'єктів соціальної інфраструктури (лікарень, шкіл) та рекреації (міських садів);

забезпечення житлом працівників промисловості (в т.ч., нафтової), сільського господарства; гармонізація проектів будинків з локальними особливостями середовища і ведення домашнього господарства, використання місцевих будівельних матеріалів та ін.

Цим же планом передбачалось будівництво 150 тис. одиниць житла – частини загальних потреб до 1990 р., що оцінювалися як 562 тис. житлових одиниць. Протягом 1970-1980 рр. було споруджено 192648 житлових будинків (75724 - державним сектором та 116924 приватними особами - за рахунок кредитів житлових кооперативів, комерційних банків, банківських установ та власних коштів). Крім того, мало бути завершено будівництво ще 60 тис. житлових будинків відповідно до плану розвитку 1981-1985 рр. [6].

Особливістю житлового будівництва цього періоду став розвиток системи нових поселень (Аль-Нагела, Брега, Зінтан) та будівництво житлових районів, щоб розвантажити міста Тріполі і Бенгазі від внутрішніх мігрантів. Села та житлові квартали, побудовані в цей період, мали хорошу транспортну та комунальну інфраструктуру (водопровід, каналізацію, електрику). В кожному населених пунктів була збудована школа, лікарня, розважальні заклади, розплановані зелені простори [8, р.12]. Крім того, виконувалось проектування і будівництво сільськогосподарського житла для фермерів, у тому числі тих, які розвивали свої господарства на меліорованих землях [9, р. 52].

Житлова політика протягом 1980-х рр. Як і раніше, лівійський уряд прагнув забезпечити житлом кожен сім'ю. Було запропоноване значне збільшення житлового будівництва – до 206 152 житлових одиниць (165% від попереднього плану), які планувалось завершити до 1985 р. Зусилля держави були спрямовані на забезпечення безкоштовним житлом сімей, які не мали необхідної фінансової спроможності. Водночас, будувалось житло для працівників, які брали участь у реалізації загальних промислових, сільськогосподарських проектів, розвитку системи охорони здоров'я та освіти.

Після введення у 1986 р. санкцій ООН стосовно Лівії відбулись зміни в житловому законодавстві, спрямовані на пом'якшення обмежень щодо можливості житлової політики і пристосування до жорстких економічних обмежень [7, р.703]. Нова політика робила акцент на будівництві кооперативного та приватного житла, орієнтованого на інвестиції з приватного сектора: здійснювати будівництво власних будинків за рахунок власних ресурсів населення.

У 1987 р. Секретаріат житлового будівництва було ліквідовано і окремі його функції, зокрема, пов'язані з будівництвом, були передані іншим урядовим організаціям. Це рішення спричинило розбалансування цілісної житлової політики в країні і втрату контролю над будівництвом у житловому секторі.

Житлова політика у 1990-х рр. визначалась Генеральним управлінням з житлового будівництва (створена у 1995 р. замість названої вище установи [8, р.13]), якою було розроблено стратегічні і тактичні завдання в галузі, сформульовані відповідні програми.

Реалізація довгострокового плану була розрахована до 2010 р. Найважливішими завданнями були визначені: пошук відповідних територій для нового будівництва, починаючи з 2000 р.; проектування із використанням місцевих будівельних матеріалів з урахуванням екологічних та кліматичних умов; спрощення методів та систем будівництва, що дало б можливість кожному громадянину самому побудувати власне житло, де роль держави зводилась лише до нагляду за дотриманням норм і процесом будівництва.

Короткостроковий (трирічний) план 1994-1996 рр. окреслював конкретніші завдання: будівництво житла одиниць відповідно до наявних ресурсів і фінансових можливостей; держава бере участь у вирішенні житлової проблеми лише для найменш забезпечених груп населення; до будівництва залучаються інвестиційні компанії та державні установи; зменшення вартості будівництва шляхом контролю за розподілом будівельних матеріалів; поступова заміна закордонних компаній національними в процесі будівництва житла та ін.

Впродовж реалізації цієї програми планувалось збудувати 60 тис. помешкань для людей з низьким рівнем доходу, молодих пар, працівників державних установ в нових районах міст Бреги, Рас Налуфа, а також продовжити реалізацію програми розвитку сільського житла [8, р.13].

Незважаючи на зусилля уряду, спрямовані на додання житлових проблем, ринок житла в Лівії, особливо в містах Тріполі і Бенгазі, як і раніше, відчував дуже гострий дефіцит. Якість більшості державних житлових будинків була не зовсім задовільною; їх технічний стан погано підтримувався мешканцями. Особливо це стосувалось багатоповерхових будівель, збудованих за новими стандартами житлової архітектури, які, однак, але не відображали культурні та соціальні традиції лівійського народу.

Впродовж **четвертого періоду** (2005-2011 рр.), за словами Е.Шовеша, «незважаючи на помітне зростання доходів від нафти, витрати на житлово-комунальне господарство продовжували знижуватися, що призвело до зниження темпів реалізації та збільшення розриву між пропозицією та попитом. Це спричинило політичний та соціальний тиск, що змусив керівництво держави терміново та імпульсивно готувати житлову програму, щоб впоратись із збільшенням розміру дефіциту» [8, р.13].

Рис.1. Будівництво багатоквартирних житлових будинків у м.Сирт, 2010 р.:
<http://www.classicdome.ro/en/international/libya>

Рис.2. Незавершене будівництво житлового комплексу «Scrapyard Flats» у м.Тріполі, 2011р., фото Will Wintercross:
<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/11976639/>

Після 2011 р. (**п'ятий період**) у зв'язку з системною кризою лівійської держави, ситуація лише значно погіршилась; розпочате до кризи будівництво у багатьох випадках не могло бути завершене без належного фінансування і фахівців (Рис.1, 2); сотні будівель були зруйновані або пошкоджені під час збройних сутичок і обстрілів у 2011 р. Такі події і руйнування відбуваються в деяких регіонах до сьогодні Зважаючи на економічний спад, відсутність стабільності і єдиного центру керівництва, у тому числі, в галузі житлового будівництва, очевидним є загальне зниження якості житлового середовища (руйнування, поступова деградація окремих будівель та житлових районів у містах), як наслідок – рівня комфорту проживання, а також припинення або гальмування житлового будівництва. Негативні тенденції очевидні у хаотичній забудові, несанкціонованих самовільних реконструкціях житлових будівель, що призводить до змін в об'ємній структурі та архітектурному образі, у забезпеченні санітарно-гігієнічних умов проживання у багатоквартирних будинках.

Першочергові дії щодо усунення наслідків активної фази протистояння у 2011 р. за змістом були короткостроковими локальними акціями. Зокрема, була розпочата програма будівництва 2, 5 тис. збірних житлових будинків у місті Сирт, яке було епіцентром конфлікту. Комісією з житлово-комунального господарства та інфраструктури Лівії (Libya's Housing and Infrastructure Board (НІВ)) у середині 2012 р. було укладено 248 контрактів на ремонт житлових приміщень у Тріполі та Бенгазі, включаючи ще 4000 невеликих контрактів, укладених у другій половині 2012 р. [10]. Реалізація довгострокових проектів буде можливою за умови продовження житлових проектів попереднього десятиліття.

Висновки. Протягом усього періоду незалежності Лівії житлова проблема не втрачала своєї актуальності. На кожному з етапів становлення держави, суспільних трансформацій значна увага приділялась не тільки максимальному забезпеченню населення сучасним комфортабельним житлом, але й формуванню загальнодержавної політики у цій галузі. Значну роль у цьому процесі відігравав уряд Лівії, яким здійснювалась розробка законодавчих та нормативних актів для житлового будівництва, створювались установи, відповідальні за розробку і реалізацію житлових програм. Але, слід відзначити, що у більшості випадків амбітні у кількісному вимірі плани впродовж десятиліть не виконувались і залишались лише намірами. Основними причинами були: непослідовність у розвитку житлової політики, в тому числі, у зв'язку із зміною економічної ситуації в Лівії в період економічних санкцій, а також політичного курсу держави, відсутність належного фінансування, потужної промисловості будівельних матеріалів, зміни у стратегії залучення інвесторів до будівництва (насамперед, платоспроможного населення), у більшості випадків – неврахування місцевих кліматичних особливостей і традицій будівництва у різних регіонах країни та ін.

Проте, не можна заперечувати досягнуті результати, які сьогодні є основою для масштабного відновлення ушкоджених об'єктів, подальшого розвитку житлового будівництва. На сучасному етапі необхідно розв'язувати архітектурно-планувальні завдання разом з завданнями містобудування не тільки в контексті приведення міських просторів до рівня мінімального комфорту, але й сталого екологічного розвитку з врахуванням економічних і екологічних аспектів проектування (використання відповідних будівельних матеріалів), як і архітектурних особливостей та культурної ідентичності регіонів Лівії, держави в цілому.

Література

1. Allan J.I. Libya: The Experience of Oil / Allan J.I. – London: Croom Helm, 1981. – 328 p.
2. Doxiadis Associates. Housing in Libya. Problems, Policies and Programmes. – 1964. – Vol. 2.
3. Awotona A. Housing in Libya: 1950-1980 / A. Awotona // HABITATINTL. – 1990. – Vol. 14. – No. 1. – P. 55-85.
4. Wedley W. C. Progress and Problems in the Economic Development of Libya. Libyan Economic Business Review. – 1968. – Vol. IV. – No. 1. – P.15-33.
5. Omar A. A. An Evaluation Of Low Income Housing Project In Developing Countries Case Study: Tripoli-Libya. - Research Institute for the Built & Human Environment Faculty of Business & Informatics School of Construction & Property Management. – University of Salford: Salford M5 4WT submitted in Partial Fulfilment of the Requirements of the Degree of Doctor of Philosophy, 2003. – 310 p.

6. Secretariat of Housing, Housing Directory for 1969-1975. – Tripoli, Libya, 1975. (in Arabic).
7. Sheibani G. The Government Role In Housing In Libya During The Period 1970 – 2000 / G.Sheibani, T.Havard // The 21st Annual ARCOM Conference. – 2005. Report No(2). – P.697-707.
8. Shawesh E.M. Libyan Policy in the Field of Public Housing / E.M.Shawesh // International Journal of Research Studies in Science, Engineering and Technology. – 2016. – Vol. 3. - Issue 10. – P.11-16.
9. Mahmoud A. The Evolution of Housing Conditions in Libya / A. Mahmoud. – The National Authority for Scientific Research. – Tripoli, 1992.
10. Libyan infrastructure sector to meet local demands and set conditions for foreign businesses: Режим доступу: <http://www.marcopolis.net/libyan-infrastructure-sector-to-meet-local-demands-and-set-conditions-for-foreign-businesses.htm> (доступ 27.03.2018).

Алджад Р.М.,

Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г.Ривне

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЖИЛИЩНОЙ ПОЛИТИКИ В ЛИВИИ ВО 2-Й ПОЛ. XX – НАЧ. XXI В.

В статье рассмотрены особенности формирования государственной жилищной политики в Ливии во 2-й пол. XX – нач. XXI в. Проанализировано содержание этапов планирования в отрасли жилищного строительства, направленных на значительное сокращение дефицита жилья, увеличение нового строительства для граждан страны и иностранных специалистов.

Ключевые слова: архитектура, жилищная политика, дефицит жилья, Ливия.

Aljad R.M.,

National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

DEVELOPMENT FEATURES OF RESIDENTIAL POLICY IN LIBYA IN THE SECOND HALF OF THE 20TH – EARLY XXIST CENTURY.

The article considers the formation features of the residential policy of Libya in the second half of the 20th century. The planning stages in the sphere of residential construction are analyzed, which were aimed at substantial reduction of residential deficit, increase in new construction for the citizens of the country and foreign guest professionals.

Key words: Architecture, residential policy, housing shortage, Libya.